

Somoskő és Somoskőújfalu visszatérése 1924-ben

Zeidler Miklós

Balassagyarmat

2019. január 26.

A párizsi békekonferencia (1919–1920)

Csehszlovák területi követelés

- ⇒ kb. 4500 település • 71 ezer km² • 4,1 millió lakos
41,6% szlovák • 39,0% magyar • 10,7% ruszin • 6,7% német
- ⇒ indoklás: 1. nemzetiségi elnyomás megszüntetése
2. életképes Csehszlovákia megteremtése
(védhető határok, erős gazdaság, jó közlekedés)

Magyar ellenjavaslatok

- ⇒ 1920. I. hó népszavazás
- ⇒ 1920. II–III. hó népszavazás / etnikai alapú határmegvonás
- ⇒ 1920. IV–V. hó gazdasági-etnikai alapú határmódosítás

A békekonferencia döntése (trianoni béke: 27. cikkely, 4. pont)

- ⇒ határleírás: véglegesített határszakaszok + későbbi határmegállapítás)
- ⇒ kb. 4000 település • 62 ezer km² • 3,5 millió lakos
47,9% szlovák • 30,4% magyar • 12,2% ruszin • 7,3% német
- ⇒ indoklás: a csehszlovák érvelés alapján

A határmegállapítás alapelvei (1)

Trianoni békeszerződés, II. rész, 29. cikkely

„A megjelölt határokat a helyszínén határrendező bizottságok fogják kitűzni, amely bizottságok összeállítását a jelen Szerződés vagy a Szövetséges és Társult Főhatalmak és az érdekelt Állam vagy Államok között kötendő szerződés határozza meg.

A bizottságok hatásköre teljes mértékben kiterjed nemcsak a „helyszínén megállapítandó vonal” néven megjelölt határvonalrészek megállapítására, hanem ha valamelyik érdekelt Állam kéri, s a bizottság azt helyénvalónak találja, a közigazgatási határok útján megjelölt határvonalrészletek felülvizsgálására (kivéve az 1914. évi augusztus havában fennállott nemzetközi határokat, amelyekre nézve a bizottságok szerepe csupán a határcölöpök vagy a határkövek felülvizsgálására fog szorítkozni). A bizottságok mindkét esetben arra fognak törekedni, hogy szigorúan kövessék a Szerződésekben foglalt meghatározásokat, a lehetőség szerint figyelembe véve a közigazgatási határokat és a helyi gazdasági érdekeket.

A bizottságok határozataikat szótöbbséggel hozzák és ezek az érdekelt felekre nézve kötelezők.

A határrendező bizottságok költségeit a két érdekelt Állam egyenlő részben viseli.”

A határmegállapítás alapelvei (2)

A békekonferencia levele a magyar béke delegációnak (1920. V. 6.)

„A Szövetséges és Társult Hatalmak [...] foglalkoztak azzal az eshetőséggel is, hogy az így megállapított határ esetleg nem felel meg mindenütt teljesen a néprajzi vagy gazdasági kívánalmaknak. *A helyszínén megejtett vizsgálat esetleg szükségessé fogja tenni, hogy egyes helyeken a szerződésben megállapított határt át-helyezzék.* Ilyen vizsgálatot azonban nem lehet ma lefolytatni, mert ez bizonytalan időre kitolná a béke megkötését, pedig ezt egész Európa sóvárogja. De, majd ha a Határbizottságok megkezdték munkájukat, *ha úgy vélik, hogy a Szerződés intézkedései, mint fentebb mondtuk, valahol igazságtalanok, s hogy ennek az igazságtalanságnak orvoslása közérdek, módjukban lesz erről jelentést tenni a Nemzetek Szövetsége Tanácsának.* Ebben az esetben *a Szövetséges és Társult Hatalmak hozzájárulnak, hogy, ha az egyik érdekelt fél kéri, a Szövetség Tanácsa felajánlhassa jószolgálatait abból a célból, hogy az eredeti határt ugyanazon feltételek mellett, békés úton megváltoztassa ott, ahol annak megváltoztatását valamelyik Határbizottság kívánatosnak mondja.* A Szövetséges és Társult Hatalmak bíznak benne, hogy ez az eljárás megfelelő módot nyújt minden igazságtalan határvonal kiigazítására, ha azok ellen alapos ellenvetést lehet tenni.”

A határmegállapítás alapelvei (3)

Utasítás a határmegállapító bizottságok részére (1920. VII. 22.)

- a határbiztosoknak és helyetteseik főtisztok vagy reaktivált tisztok
- a tiszti illetményt minden kormány maga folyósítja
- a pótlékok és a dologi költségek az érdekelt kormányokat terhelik
- A HMB teljes felhatalmazást kap „a helyszínen megállapítandó vonalak meghatározására”, továbbá „a szerződésben megnevezett helységek hovatartozásának megváltoztatására”, amennyiben „e változtatások csekély jelentőségűek és a Bizottság véleménye egybehangzó”.

Pótutasítás a magyar határbizottságok részére (1921. VI. 3.)

„A határvonalat elvileg úgy kell kitűzni a helyszínen, ahogyan azt a békeszerződés előírja. A határok módosítása – amiről az alábbiakban szó lesz – semmi esetre sem lehet ellentétes azokkal az alapelvekkel, amelyek a szerződésben leírt vonal alapját képezik. [...] Ám ha a Határmegállapító Bizottság a május 6-i kísérlévében megállapított feltételek fennállása esetén szükségesnek véli, hogy a határ bizonyos részein olyan jellegű és olyan mértékű módosításokat eszközöljön, amelyek meghaladják a Bizottság szabályszerű felhatalmazását, a Bizottságnak joga lesz ezekről a módosításokról jelentést tenni a Nemzetek Szövetsége Tanácsának.”

A határmegállapítás előkészületei (1920–1921)

Az előkészítő bizottság első értekezlete (1920. VII.)

- jegyzőkönyve nem ismert, megkezdődik az érvanyag összegyűjtése

Az előkészítő bizottság első második értekezlete (1921. I. 31.)

- Cholnoky Jenő elnök: „Minden erőnkkel védenünk kell a határkiigazítás során egy olyan javaslatot, amelyet fizikai földrajzi szempontból kiigazított néprajzi határnak nevezhetünk. E célra minden tudományos és gyakorlati érvet fel kell sorakoztatnunk. Ha azonban ezt a határt nem sikerülne elérnünk, akkor minden $\square$ km visszacszerzéséért küzdenünk kell.”
- Teleki Pál miniszterelnök: „elég számos község hallani sem akar a visszacsatolásról, sőt még egyes innenső községek is a megszálló államokhoz húznak. [...] Szó- és gyomorpropagandára van szükség. [...] túlságos nagy remény a nyelvhatár elérésére nincs. Ezért a részletkérdésekre kell különösen nagy súlyt helyeznünk.”
- Bethlen István gróf: „Két programunk van, egy nagy és egy kis program. [...] A bizottság feltétlenül ragaszkodjék a nagy programhoz. [...] Szükséges, hogy a megyei hatóságokkal propagandát fejtsünk ki.”

A Határmegállapító Központi Iroda

A HKI megszervezése (1921. január–július)

- közvetlenül a miniszterelnök alá rendelve
- elnök: Csáky Imre gróf (volt külügyminiszter)
később: Szögyény György miniszteri tanácsos
- munkáját minisztériumi képviselők segítik
(honvédelem, belügy, igazságügy, pénzügy, földművelésügy, kereskedelemügy)
- nemzetközi jogi szakértő: Auer Pál

A Magyar–Csehszlovák HMB magyar személyzete

- határbiztos: Tánczos Gábor altábornagy (volt külügyminiszter)
- helyettes határbiztosok
  - Pentsy Zoltán tüzér százados
  - Gerevich Zoltán követségi tanácsos
  - Nagy László követségi titkár
  - Csáky István gróf követségi attasé

A Magyar–Csehszlovák HMB összetétele

Wilfrid Leathes de Mussenden Carey (1881–1937)

- a brit hadsereg mérnökkari tisztje
(1916: őrnagy, 1919: címzetes alezredes)
- 1920–1925: a csehszlovák határok kijelölését végző határbizottságok brit tagja
- 1921–1925: a Magyar–Csehszlovák HMB elnöke
- 1934: Somoskő és Somoskőújfalu díszpolgára

„Carey angol alezredes igazságos érzületű, de gyenge és határozatlan tiszt. A francia és olasz tagok befolyása alatt áll mindaddig, míg ezek nem feszítik a húrt, amikor kitör belőle az angol önhittség, és ilyenkor elvből az ellenkezőjét teszi annak, amit kollégái proponálnak.”

Tánczos Gábor magyar határbiztos (1921. október)

A Magyar–Csehszlovák HMB összetétele

René-Louis-Jules Uffler (1873–1944)

- a francia hadsereg gyalogsági tisztje, később mérnöki és térképészeti munkákkal foglalkozik
(1920-as évek első fele: alezredes, 1931: nyugdíjazásával egyidejűleg dandártábornok)
- 1920–1925: a csehszlovák határok kijelölését végző határbizottságok francia tagja
- 1920–1925: a Lengyel–Csehszlovák HMB elnöke

„Uffler makacs, önfejű, de okos ember. Igyekszik a való helyzetet megismerni és pártatlannak lenni. Vezérelve, hogy Magyarország egy gazdag, életképes ország, míg Csehszlovákiánál nagyon kell vigyázni, nehogy életképtelenné tegyük. Természetszerűleg inkább hajlik Csehország szemüvegén át nézni a dolgokat, mert a háborúban sokat szenvedett, és minket ennek felidézésében nagy bűnösnek tart.”

Csáky István gróf magyar határbiztos (1921. október)

A Magyar–Csehszlovák HMB összetétele

Giulio Pellicelli (1879–???)

- az olasz hadsereg tisztje, alezredes
- 1918: csehszlovák katonai alakulat parancsnoka
- 1919–1920: katonai szakértőként a párizsi olasz béke delegáció tagja, olykor határkérdésekkel is foglalkozik
- 1920–1925: a csehszlovák határok kijelölését végző határbizottságok olasz tagja

„Pellicelli szintén önfejű, igen hiú, de okos ember. Argumentációja mindig oda irányul, hogy a magyar biztost falhoz szorítsa. Próbál pártatlan lenni, és lehet, hogy csak hiúságból érvel ellenünk, hogy mutassa, hogy mindenhez ért. [...] Pellicelli-nek nagy szava van a bizottságban. Mivel a háború alatt cseh légiót is vezetett, természetesen szintén oda hajlik. Ő is emleget minket mint fő háború[s] uszítókat. [...] Iszonyúan fél a tömegektől, mert egyszer Gmündnél szinte agyonverték. [...] Mindent elolvas és mindent látni akar. Különös befolyását a bizottságban annak köszönheti, hogy részt vett a békekonferencián a határmegállapító bizottságok ülésein, és így ismerni véli az okokat, amelyek a konferenciát a mai határok megállapítására készítették.”

Csáky István gróf magyar határbiztos (1921. október)

A Magyar–Csehszlovák HMB összetétele

Cucsija Josimotó (1883–?)

- a japán hadsereg lovassági tisztje, őrnagy
- 1920–1921: a csehszlovák határok kijelölését végző határbizottságok japán tagja
- 1921. ősz: leváltják, a Csehszlovák–Magyar HMB-ban nem végez érdemi munkát

Andó (?–?)

- a japán hadsereg tisztje, vezérkari őrnagy
- 1921–1923: a csehszlovák határok kijelölését végző határbizottságok japán tagja
- franciául nem beszél, rá van utalva Carey segítségére

„Andó japán őrnagy határozottan tehetséges, komoly katona; csak pár napja tagja a bizottságnak és még annyira tájékozatlan, hogy mindenféle véleménynyilvánítástól tartózkodik.”

Tánczos Gábor magyar határbiztos (1921. október)

A Magyar–Csehszlovák HMB összetétele

Václav Roubík (1872–1948)

- mérnök, tisztviselő, szakpolitikus
- 1918 előtt: a Monarchia minisztériumi tisztviselője, középítkezések, út- és vízépítési munkák, ipari építkezések felügyelője
- 1920–1925: a csehszlovák határok kijelölését végző határbizottságok tagja
- 1926: közmunkaügyi miniszter
- Edvard Beneš külügyminiszter bizalmasa

„Roubík jóindulatú, nyílt ember. Rosszul beszél franciául és a tárgyat egyáltalán nem ismeri. [...] A nem érdekelt hatalmak feltűnően rosszul bánnak vele. Tanácskozásaikba nem vonják be, amíg válaszaikat nem mutatják meg neki. [...] *Az ő prágai instrukciója az, hogy feltétlenül ragaszkodjék a szerződéshez.*”

Csáky István gróf magyar határbiztos (1921. október)

A Magyar–Csehszlovák HMB összetétele

Tánczos Gábor (1872–1953)

- huszártiszt, 1907-től katonadiplomata (1921: altábornagy, 1926: lov. tábornok)
- 1917–1918: IV. Károly szárnysegédje
- 1919. VIII. 7–15.: külügyminiszter
- 1921–1925: a MCsHMB tagja
- 1923–1938: a magyar delegáció tagja, majd vezetője a Nemz. Szöv. Közgyűlésében
- 1934: Somoskő és Somoskőújfalu díszpolgára

Magyar és csehszlovák határjavaslatok

Tánczos Gábor első javaslata (1921. VIII. 2.)

Pozsony–Modor–Nagyszombat–Galgóc–Aranyosmarót–Zólyom–Herencsvölgy–Rimamurány–Dobsina–Rozsnyó–Kassa–Nagymihály–Szobránc–Perecseny–Munkács–Bilke–Huszt vonal visszacsatolása Magyarországhoz

• 25 ezer km² • 1,7 millió lakos • 62% magyar

→ a MCsHMB 5:1 arányban leszavazza + új magyar határjavaslatot kér

Tánczos Gábor második javaslata (1921. VIII. 2.)

Pozsony–Modor–Nagyszombat–Galgóc–Aranyosmarót–Zólyom–Herencsvölgy–Rimamurány–Dobsina–Rozsnyó–Kassa–Hernádsadány–Királyhelmece–Csap–Mezőkaszony–Beregszász–Nagyszőlős vonal visszacsatolása Magyarországhoz

• kb. 22 ezer km² • kb. 1,5 millió lakos • kb. 65% magyar

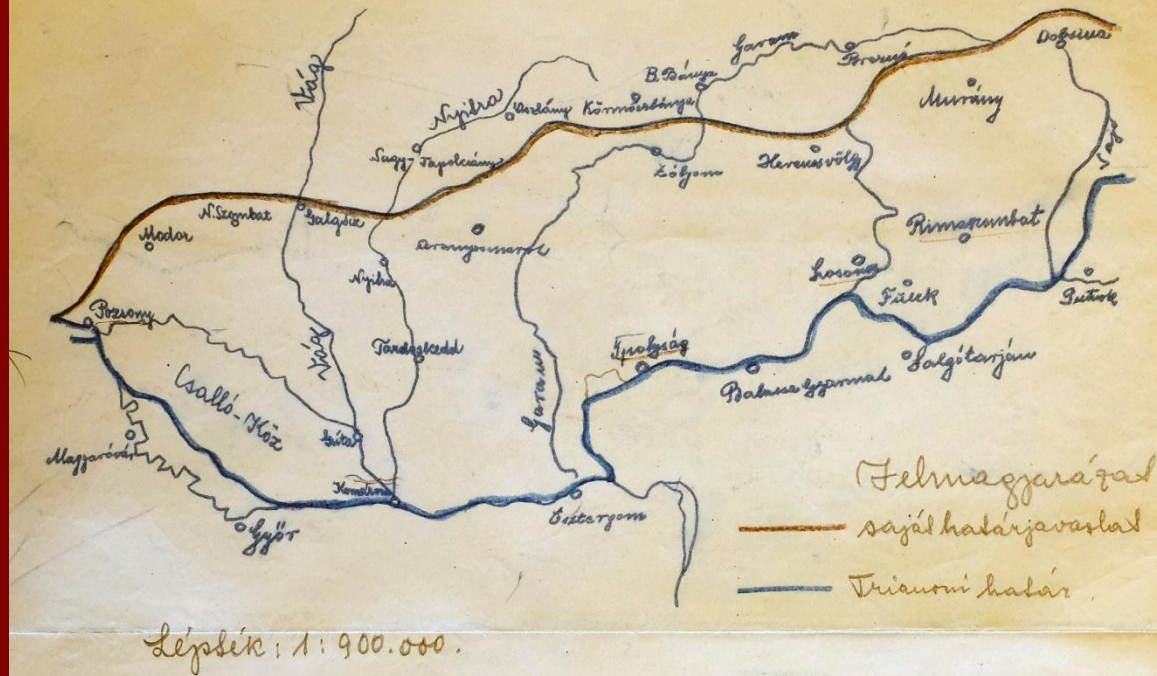
→ a MCsHMB 5:1 arányban leszavazza

Václav Roubík javaslata (1921. X. 10.)

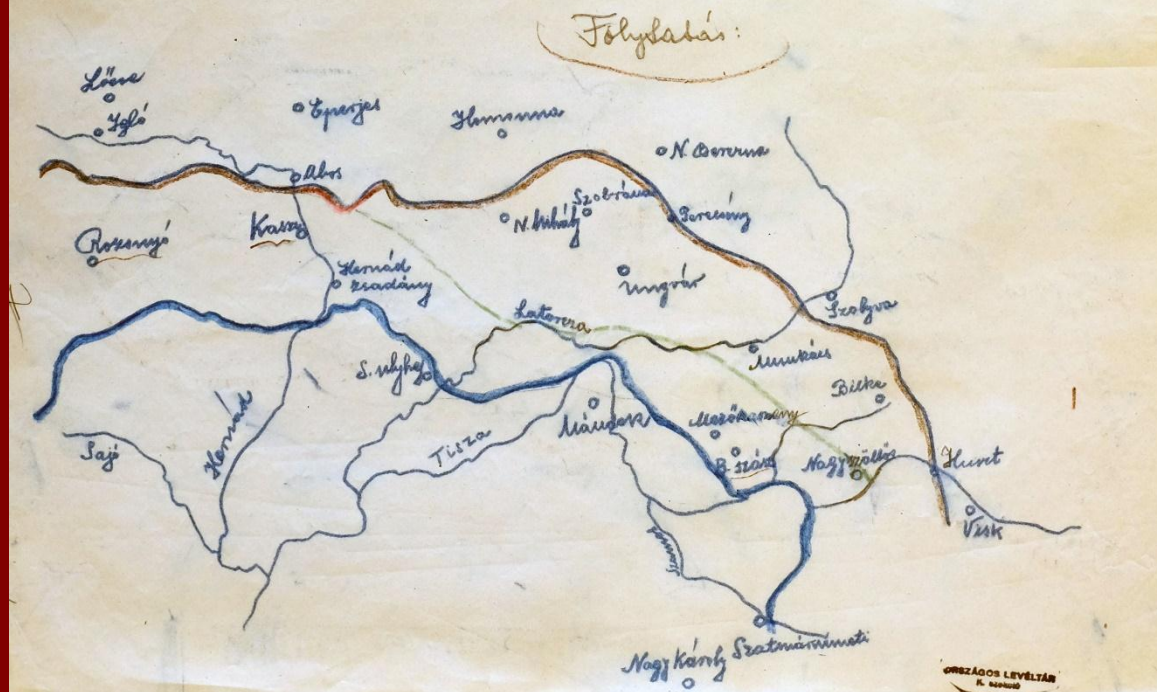
Apró kiigazítások: néhány határmenti terület rész átcsatolása Csehszlovákiához a nyugat–keleti vasútvonal biztosítása céljából

Nyugat-Szlovákia

Tánczos Gábor első határmódosítási javaslata (1921. VIII. 2.)

Tánczos Gábor második határmódosítási javaslata (1921. VIII. 20.)

Kelet-Szlovákia

A Magyar–Csehszlovák HMB munkája

Elvi kérdések

- a Millerand-levél nem tartozik az utasítások közé
- a MCsHMB minden határkérdésben illetékes
- a MCsHMB elsősorban a trianoni határvonalhoz tartja magát

Határszemle (1921. IX. 28. – X. 2.)

1. Duna-határszakasz: nincs határszemle
  2. Szob–Pelsőc határszakasz: Carey, Andó, Tánczos
(Szob–Ipolyság–Balassagyarmat–Salgótarján–Losonc–Rimaszombat–Bánréve–Ózd–Putnok–Tornalja–Pelsőc)
  3. Pelsőc–Magosliget határszakasz: Uffler, Pellicelli, Roubík
(Rozsnyó–Kassa–Eperjes–Sátoraljaújhely–Ungvár–Munkács–Beregszász)
- tapasztalatok
    - ⇒ a helybéli lakosság jobbra magyar érzelmű
    - ⇒ a határvonal több helyütt gazdasági és etnikai szempontból kifogásolható

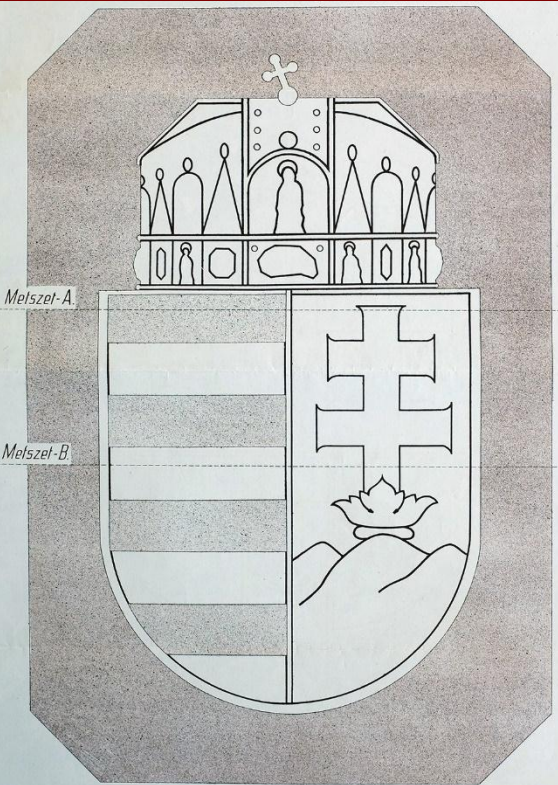
Erőviszonyok kialakulása

- francia–olasz–csehszlovák + brit–japán ↔ magyar
- francia–olasz–csehszlovák ↔ brit–japán + magyar

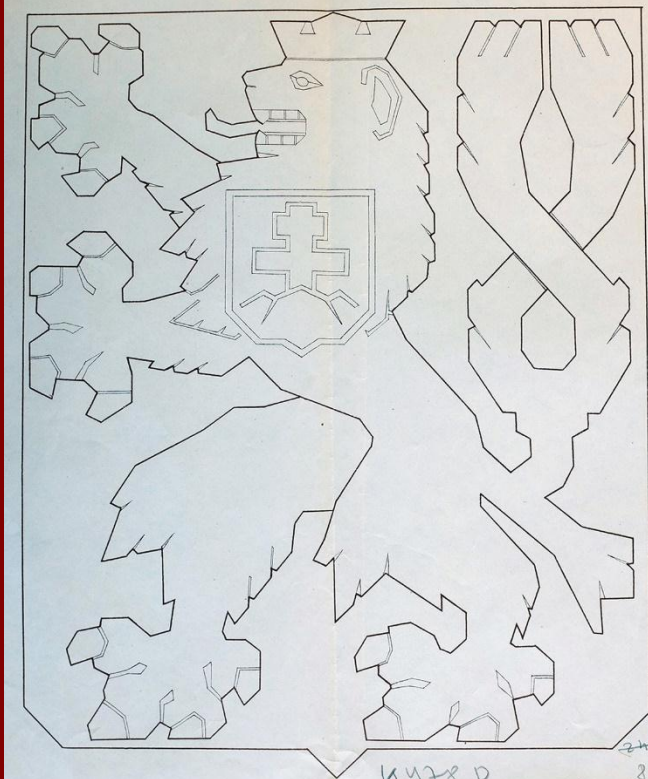

A magyar-csehszlovák határvonalnak munkaszakaszbeosztása.

1:750 000.

**Magyar és
csehszlovák
határjelző
kőoszlop
mintarajza**

A Salgótarján környéki határszemle eredménye

Határszemle Salgótarjánban és környékén (1921. IX. 29.)

1. A városi küldöttség panaszai
  - demarkációs vonal: munkába járás, földművelés, anyagbeszerzés, közellátás, családlátogatás nehézségei (főként: Salgótarján–Miskolc, Salgótarján–Losonc)
  - politikai propaganda: kommunista brosrák terjedése csehszlovák területről
2. A Salgótarjáni Acélgyár küldöttségének javaslata:
„Gömör vármegye feltétlen visszacsatolását kéri, a többi októl eltekintve ezen nagyszabású vállalat érdekében is, amely vállalat teljes és racionális üzeme nélkül Magyarországnak élettere meg van bénítva”
3. A Salgótarjáni Kőszénbánya küldöttsége kéri:
„legalább Gömör vármegyének visszacsatolását a vállalat és evvel szorosan összefüggőleg az egész ország szempontjából”
4. Somosújfalui szemle:
„A jegyző, akit Jókövinek hívnak, tót nyelven elmondja, hogy a község színmagyar, hogy [egy része magyar] területen van és hogy a magyar hatóságok a lakosságot a takarmány betakarításában semmiképp nem gátolják.”

A magyar kormány törekvései

Értekezlet a HKI-ban (1921. XI. 11.)

- Magyarország nem mondhat le önként egyetlen határszakaszról sem
- prioritások
  1. „életbevágó kérdések forognak kockán”
    - a) Kassa és környéke
    - b) Salgótarján és Ózd környéke
  2. „szintén elsőrangú érdek”
    - ⇒ Csallóköz
  3. a határmódosítástól „el lehet tekinteni”
    - c) dunai határszakasz Csallóköztől keletre
    - d) ipolyi határszakasz
    - e) Csap–Magosliget határszakasz
- „Ha [...] a további tárgyalások az a) és b) pontok értelmében kilátástalannak, akkor gondoskodni kell a tárgyalások barátságos felfüggesztéséről.”

Salgótarján és környéke jelentősége

Katonai szempont

- minimális stratégiai követelmény: a salgótarjáni iparvidék és annak közlekedési vonalai, valamint a környék stratégiai jelentőségű magaslatai kerüljenek magyar fennhatóság alá

Gazdasági szempont

- nemzetgazdasági és iparvállalati érdek: tolják északra a Rimamurány–Salgótarjáni Vasmű Rt. és a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. telephelyeit kettévágó határvonalat, hogy az északi lelőhelyekről a nyersanyagok eljussanak a déli gyártelepekre, biztosítva ezzel a két óriásvállalat zavartalan működését és a munkások megélhetését
- ezzel a Salgótarjától közvetlenül északra fekvő, nemzetgazdasági jelentőségű bazalt- és trachitbányák is visszakerülnek Magyarországhoz

Etnikai szempont

- a túlnyomóan magyarajkú lakosság érdekei: az államhatárt tolják ki a Salgótarjától 15-20 km-re északra húzódó éles nyelvhatárig (Rimaszombat–Losonc vonal)

Csökkenő magyar területi igények

Biró Pál, a RSV Rt. vezérigazgatója memoranduma (1919. IX. 3.)

- a magyar nemzetgazdaság minimális érdeke: „Gömör megyének csak legészakibb csücske, délről Tiszolc–Burányalja–Vereskő által határolva, volna átengedhető. Ha az etnográfiai viszonyok miatt ezt lehetetlen volna elérni, úgy [...] legalább a Sajó-völgyi bányászatnak Betlértől délre és délkeletre eső része: Rozsnyó és Dernő vidéke és Abaúj megyében a Mecenzéf–Lúciabánya–jászói vidék talán mégis megmenthető.”

„Egy apátfalvai földműves” meghallgatása a Magyar–Csehszlovák HMB-ban (1921. XI. 30.)

- a salgótarjáni érdekeltségek igénye: „legalább a Fülek–Feled–bánrévei vasútvonal visszacsatolása Magyarországhoz”

Tánczos Gábor határjavaslata (1921–1922 fordulója)

- valamennyi olyan település visszacsatolását kéri, ahonnan munkások járnak dolgozni a salgótarjáni bányákba (Almágy, Egyházásbást, Medveshidegkút, Óbást, Somoskő, Somoskőújfalú, Tajti, Vecseklő)

A MCsHMB javaslatai (1922. III. 28-29.)

1. Somoskő és Somoskőújfalu visszacsatolása
Carey, Andó, Tánczos

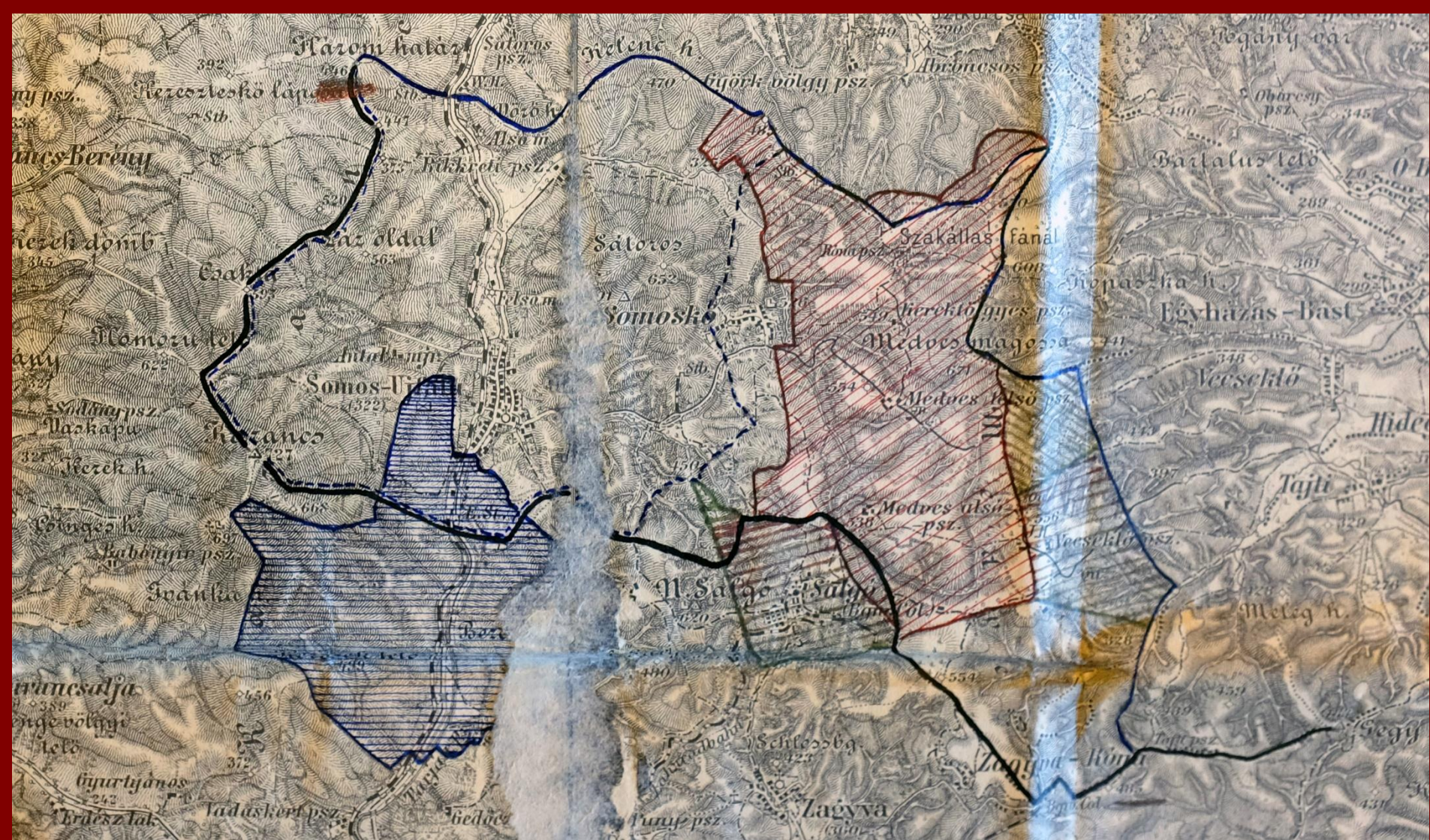
2. Somoskő visszacsatolása
Uffler, Pellicelli, Roubík

Szavazás: 3-3

• egyik javaslat sem kap többséget

Kék = salgótarjáni szénbányák

Piros = RSVRt. szénbányái

Zöld = vecseklői erdőbirtokok

Somoskő és Somoskőújfalú hovatartozása

Melyik testület jogosult a patthelyzet feloldására?

- Magyar–Csehszlovák HMB? = szavazategyenlőség
- Nagykövetek Tanácsa? = Csehszlovákia számára kedvező erőviszonyok
- Nemzetek Szövetsége Tanácsa? = Magyarország számára kedvező erőviszonyok

A határkérdés ismét a Magyar–Csehszlovák HMB előtt

- 1922. X. 20.: A NT visszaadja a döntés jogát a MCsHMB-nak
- 1922. X. 26.: Carey elnöki szavazatával eldönti a kérdést (4–3)
- 1922. X. 27.: Carey felterjeszti a HMB javaslatát a NT-hoz
- többségi vélemény: a két falu Magyarországé
- kisebbségi vélemény: Somoskő Magyarországé

A határkérdés a Nemzetek Szövetsége előtt

- 1923. I. 3.: a NT továbbítja az iratokat a Nemzetek Szövetsége Tanácsának
  - 1923. I. 31.: az érdekelt felek a NSz Tanácsát kérik fel döntőbírónak
  - 1923. II. 26. – III. 3.: szakértői értekezlet Genfben az érdekelt felek és a népszövetségi tisztviselők részvételével
- ⇒ kompromisszumos megoldás körvonalazódik

„Jellemrajz” a népszövetségi korifeusokról

Pro "emoria.

A Népszövetség Tanácsa féltékenyen őrzi meg nem érdemelt tekintélyét, azért minden vitás ügyben iparkodnak megegyezést kicsikarni a felektől. Hogy ezen melyik fél veszít, az nekik teljesen mindegy. Ha határozniok kell, elvből olyan megoldást keresnek, mely mid a két félnek " egyenlő mértékben ~~xxxx~~ kellemlen."

A külsőségekre nagyon sokat adnak. Az egyes tagok megszólítása per " l'honorable ~~xxxxxxx~~ délégué de .... " történik.

A tanács gyakran színtere a súlyos nagyhatalmak egymás közti csatájának, viszont sajnos óvatosan kerülnek, hogy nekik közömbös ügyekben veszekedjenek egymással.

1) Da Gama elnök nagyon derék és felette szertartásos öreg ur, nekünk igazi jóakaró, de a Tanácsban nagy súlya nincs. Vele mindent a legbizalmasabban lehet megbeszélni.

2) Hymans belga minister, nemzeti socialista, lesz az ügy előadója, tehát a legfontosabb ember. Sovén ententepolitikus, de nem igazságtalan. Vigyázni kell, mert ravasz fiskális és szereti az embert " engedékenységre" presszionálni, azonkívül sokszor feleletesen tanulmányozza az íratokat. Vele külön kell az ügyet megbeszélni. Munkatársa 3) Melot belga követ, vele is illik jóban lenni.

4) Balfourtól úgy félnek, mint a tüztől a rossz nyelve és fenomenális vitatkozó képessége miatt. Ha az " öreg " opponál sok kicsinált határozattól kell eltekinteni. Sajnos ő többnyire statizál, azonban a bennünket érdeklő ügyeket eddig jó indulattal figyelte. Fontos a kabinetfőnökhöz valami tuyeaut találni és a dolgot annak a szájába rágni.

5) Blanco / uruguay / most szerepel először a tanácsban. A népszövetség legnagyobb strébere. Szereti magát hallani, de határozottan intelligens ember, azonkívül Dél-Amerikát képviseli és tekintettel a déli államok nagy számára feltétlenül tekintélye lesz. A dél-amerikaiak eddig is legűszintébb barátaink voltak a Népszövetségben, tehát felteszem, hogy Blanco ügyünk iránt érdeklődni fog és bizonyára meg lesz tisztelve ha arról külön informáljuk. Blanco párisi követ.

6) Spanyolország képviselője Quinones de Leon ~~xxxx~~ párisi nagykövet feltétlen barátunk. Joviális ember és jobban szeret erotikával mint politikával foglalkozni. A Tanácsban nem nagyon kérdezik.

7) Branting először vesz részt a tanácsülésen. Súlyos komoly ember.

8) Ishii-t feltétlenül alaposan informálni kell. Érdektünkben semmit sem fog kezdeményezni, de ha vitás lesz a döntés mellettünk szavaz.

9) Csofálatoskép az eddigi határügyekben a franciák /:Valószínűleg Hanotaux:? mellettünk foglaltak állást.

10) Imperiali, Olaszország, valamennyi között a legkellemtlenebb. Kötelességének tartja hogy mindig felszólaljon és mindig aranyos középutakat javasoljon. Ő fogja a legabszurdabb megoldást proponálni. Remélem a fascisták már kilökték.

11) A kinai derék turáni rokon.

Nagyon fontos emberek 12) Mantoux és 13) Abraham. Velük kell a legtöbbet érintkezni és legelőször is náluk tisztelegni. Mind a kettő roppant kedves, okos és rokonszenves zsidók. Velük lehet őszintén beszélni. Mellettük még a titkárnőket sem szabad elhanyagolni. /:Mme. Spiler és Miss Macdonald.:/

14)

15)

A Nemzetek Szövetsége Tanácsának döntése

A NSz Tanácsának ülése (1923. IV. 17.)

- általános vita + két kompromisszumos javaslat
  1. Somoskő, továbbá Somoskőújfaluból a József-akna, a Károly-akna és Krepuska szántóföldjei Magyarországhoz kerülnek
  2. a két falu Magyarországé lesz, de a Sátoros-csúcsot és a környező magaslatokat stratégiai megfontolásokból Csehszlovákia kapja
- a 2. javaslatot a katonai albizottság elé utalják

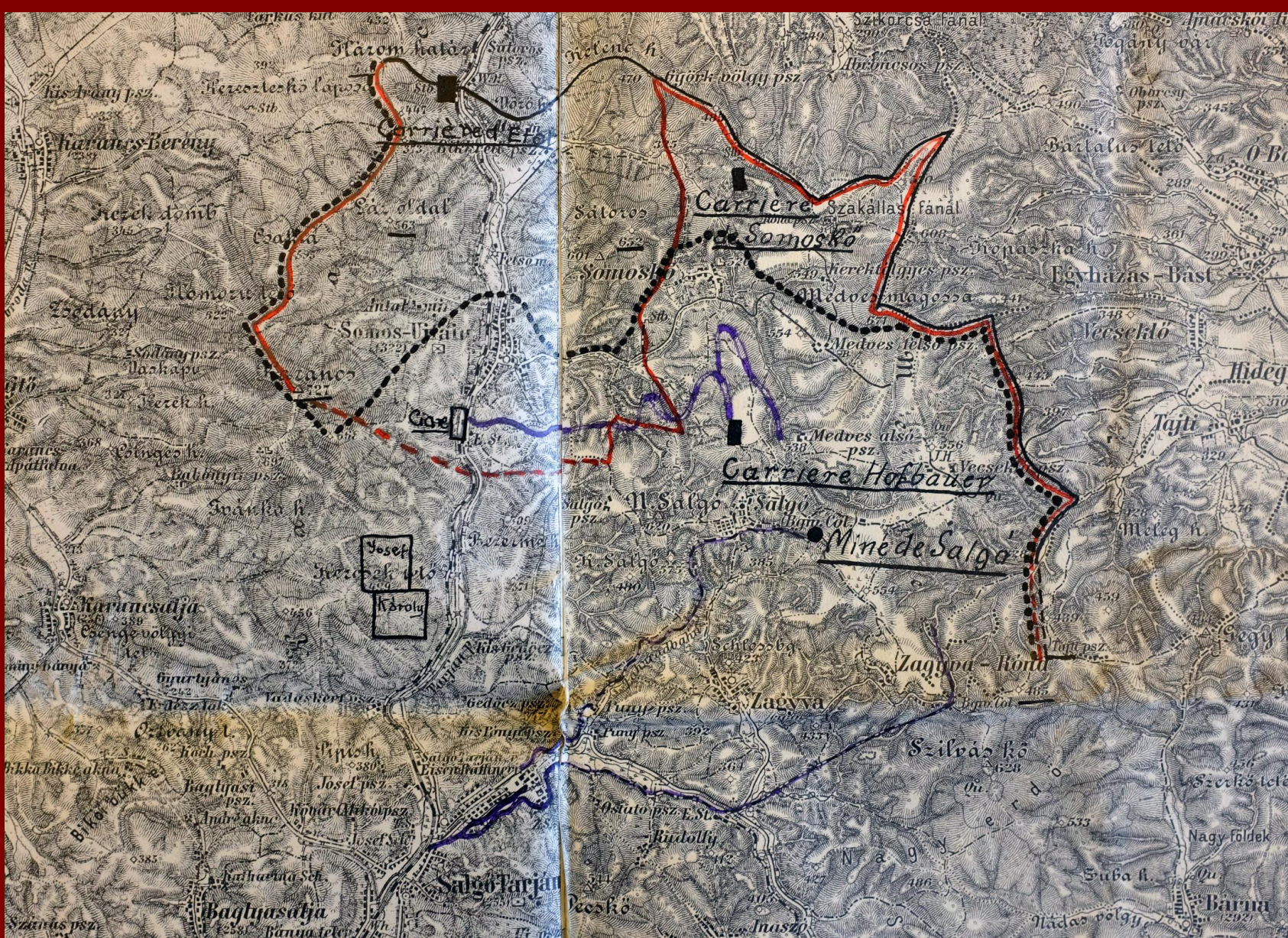
A katonai albizottság javaslata (1923. IV. 20.)

- megerősíti a 2. javaslatot

A Nemzetek Szövetsége Tanácsának döntése (1923. IV. 23.)

- egyhangú döntés
- Somoskő és Somoskőújfalú Magyarországé lesz, a Sátoros-csúcsot és a környező magaslatokat stratégiai megfontolásokból Csehszlovákia kapja
- Csehszlovákiának biztosítania kell a Krepuska-féle kőbánya kiaknázását
- Magyarországnak biztosítania kell a somoskőújfalui vasútállomás közös használatát

A népszövetségi tanácsi döntés eredménye

A döntés végrehajtása

1923. VII-XI.

- magyar–csehszlovák tárgyalások a somoskői bazaltbánya kitermelésének megkönnyítésétől és a somoskőújfalui vasútállomás közös használatáról

1924. II. 9.

- magyar–csehszlovák egyezmény aláírása
  - ⇒ Somoskőújfaluban a magyar államnak kell épületeket emelnie a csehszlovák határhivatalok számára
  - ⇒ a somoskői bazaltterület kiterjedését korlátozzák, a környező falvakból nemzetiségre való tekintet nélkül kell bányászokat alkalmazni, őket csehszlovák valutában (szokol) kell fizetni

1924. II. 15.

- Somoskő és Somoskőújfalu hivatalos átadása a magyar hatóságoknak

1924. II. 24.

- Somoskő és Somoskőújfalu hivatalos átadása a magyar hatóságoknak

1331

N 30

904

TÁVIRAT.

Lapszám: 34

Lapszám: 34

Vezeték száma:

Vezeték száma:

Ministerelnök i =

Továbbította:

vezetéken	hó és nap	óra, percz	nap-szaka

BUDAPEST 42.

BUDAPEST 42.

Felvette: *V...*

hivatal-tól	hó és nap	óra, percz	nap-szaka
T	15	-	18

A távirat osztálya	felvevő hivatal	pénztári szám	szó	hó és nap	óra	percz	napszaka	Hivatalos megjegyzések

Szósám:

Somoskőújfalú 27 15 16730 i =

Somoskőújfalú és Somoskő községek átvetele 1924-február tizenötödiken tizenhétóra harminc perccel rendben megtörtént még egy egyenlő szöveggel Ministerelnök honvédelmi Minister belügyminister pénzügyminister külügyminister átalközpont = tancos tábornagy

Megjegyzés: A küldőcnak tilos ajándékot kérni.
 Szivesk djék a kézbesési időt a vevényre feljegyezni és az átvetelt aláírásával elismerni.

779. sz. nyomtatvány.

Készítendő távirat.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K. szekció

1918. IV. megr. 500 r. = 30.000

A döntés végrehajtása

1923. VII–XI.

- magyar–csehszlovák tárgyalások a somoskői bazaltbánya kitermelésének megkönnyítésétől és a somoskőújfalui vasútállomás közös használatáról

1924. II. 9.

- magyar–csehszlovák egyezmény aláírása
  - ⇒ Somoskőújfaluban a magyar államnak kell épületeket emelnie a csehszlovák határhivatalok számára
  - ⇒ a somoskői bazaltterület kiterjedését korlátozzák, a környező falvakból nemzetiségre való tekintet nélkül kell bányászokat alkalmazni, őket csehszlovák valutában (szokol) kell fizetni

1924. II. 15.

- Somoskő és Somoskőújfalu hivatalos átadása a magyar hatóságoknak

1924. II. 24.

- visszacsatolási ünnepség — díszvendég: Sztranyavszky Sándor főispán, házigazda: Krepuska Géza földbirtokos, bányatulajdonos, orvosprofesszor

A döntés utóélete

1925–1927, 1931–1933

- Somoskő és Somoskőújfalu rendszeresen megünnepli a visszacsatolást
- üdvözlő táviratok Carey, Tánczos, Pentsy, a kormányzó és a főispán részére

1925. május 15.

- Tánczos Gábor megjegyzése a MCsHMB záróülésének jegyzőkönyvéhez:
„Ez a határ, úgy, amint azt a helyszínen megállapították és kijelölték, Magyarországon csalódást okozott. [...] Magyarország remélte, hogy a határmegállapítási munkák eredménye az lesz, hogy azok az igazságtalanságok, amelyeket a békeszerződésben leírt vonal Magyarországnak okozott, meg fognak szűnni. [...] A bizottság oly eljárási módot követett, amely a magyar követeléseket a minimumra szállította le, [...] eredménye egy minimális határkiigazítás, mindössze két tiszta magyar kisközség csatoltatott vissza az anyaországhoz. A magyar biztos ennél fogva mély sajnálattal megállapítja, hogy a magyar–csehszlovák határt illetően a Kísérőlevél értéke majdnem semmi volt.”

1928

- öt évi tárgyalások után magyar–csehszlovák „határstatútum” aláírása a határ mentén élő lakosság mindennapi életnek megkönnyítésére

1934. II. 15.

- a két falu díszpolgárává választja Wilfrid Careyt és Tánczos Gábort